

Davacılar : 1- TMMOB Metalurji ve Malzeme Müh. Odası
Vekili : Av. Mehmet Horuş
Halay Sok. 23/5 Kızılay Çankaya/ANKARA

Vekili : 2- TMMOB Kimya Mühendisleri Odası
Av. Cömert Uygur Erdem
Selanik Cad. No:17/14 Kızılay/ANKARA

Vekilleri : 3- Eğricek Köyü Tüzel Kişiliği
4- Elkondü Köyü Tüzel Kişiliği
Av. Mehmet Horuş
Strazburg Cad. No:21/8 Sıhhiye/ANKARA
Av. Hasan Cem Yılmaz
Cihan Sok. No:22/12 Sıhhiye/ANKARA

Vekilleri : 5- Eğricek Köyü Sosyal Yard. Kültür ve Eğt. Der.
Av. Mehmet Horuş
Strazburg Cad. No:21/8 Sıhhiye/ANKARA
Av. Özgür Cenk Karabulut
Strazburg Cad. No:33/9 Sıhhiye/ANKARA

Vekili : 6- TMMOB Peyzaj Mimarları Odası
7- TMMOB Çevre Mühendisleri Odası
Av. Emre Baturay Altınok
Uğur Mumcunun Sokak No:54/8 - Gaziosmanpaşa
Çankaya/ANKARA

Vekili : 8- TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası
Av. Zühal Sirkecioğlu Dönmez
Strazburg Cad. No:21/8 Sıhhiye/ANKARA

Vekili : 9- Türk Tabipleri Birliği
Av. Mustafa Güler
Strazburg Cad. 28/28 Sıhhiye/ANKARA

Davalı : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı/ANKARA
Vekili : Av. Neslihan Yenicioğlu - Aynı yerde

Davanın Özeti : Sivas İli, Kangal İlçesi, Eğricek Köyü sınırları içerisinde bulunan Bakırtepe Mevkiinde yapılması planlanan "Bakırtepe Altın Madeni Projesi" ile ilgili Çevre



T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE
Esas No : 2015/735
Karar No : 2016/6404

ve Şehircilik Bakanlığınca verilen 31.12.2014 günlü "Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Olumlu" kararının dayanağı düzenleyici işlem olan Çevre ve Orman Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğü'nün 13.02.2009 günlü, 2009/7 sayılı "ÇED Yönetmeliği Uygulamaları" konulu Genelgesinin; yasal dayanağı olan Yönetmeliğin belirtilmediği, Mahkemelerin yürütmeyi durdurma ve iptal kararlarından sonra revize edilen ÇED raporlarının yeniden halkın görüşüne sunulmasını ve halkın katılımı toplantısının yapılması olanağını ortadan kaldırdığını, söz konusu projeye ilgili ilk verilen ÇED olumlu kararına karşı açılan davada, Mahkemece; flora-fauna, jeolojik yapı, yer altı suları ile ilgili bölümlerde bilimsel açıdan eksiklik bulunması nedeniyle iptaline karar verildiği ve bu kısımların doğal yapıyla ilgili olduğu ve doğal yapıda da herhangi bir değişiklik olmadığı halde sonrasında yapılan ÇED başvurusunun Genelge kapsamında ele alınmasının hukuka aykırı olduğu, ilk ÇED sürecindeki söz konusu eksikliklerin giderilmeden bu Genelge nedeniyle ikinci "ÇED olumlu" kararının alındığı, Mahkemelerin iptal kararından sonra bu Genelge kapsamında verilen ÇED kararları ile mezuat değişikliklerinin göz ardı edildiği ileri sürülerek iptali istenilmektedir.

Savunmanın Özeti : Davanın süresinde açılmadığı, TMMOB Çevre Mühendisleri Odası tarafından daha önce dava konusu Genelgenin iptali istemiyle dava açıldığı, bu Genelge kapsamında Mahkeme kararına istinaden yeniden düzenlenen davaya konu projeye ait ÇED sürecinin İnceleme-Değerlendirme Komisyonu toplantısı ile başladığı, bu toplantıda kurumların kendi mevzuatları çerçevesinde projenin değerlendirildiği ve olumlu görüş verilmesine istinaden ikinci kez ÇED Olumlu kararının verildiği ve her iki ÇED başvurusunun mevzuata uygun olduğu, Mahkemesince yürütmenin durdurulması veya iptal kararı verilen bir ÇED Olumlu karar hakkında, karara konu proje eğer inşaat aşamasında ise, kararın 2577 sayılı Kanununun 28. maddesi gereğince idarece uygulanması sırasında bir takım önlemlerin alınması zorunluluğuna ilişkin olduğu, proje konusu tesisin inşası sırasında yürütmenin durdurulması veya iptal kararı verildiğinde, proje sahasını olduğu gibi bırakıp mühürlemenin, inşaat süreci bakımından can ve mal güvenliğini tehlikeye düşürecek ve büyük çevresel sorunların ortaya çıkmasına yol açacak ise, proje alanında tespit yaptırılması suretiyle, yasa hükümleri de dikkate alınarak ilgili önlemlerin alınmasına ilişkin makul süre verilmesi suretiyle güvenliği sağlamanın zorunlu hale geldiği, böyle bir durumda, inşaat sürecinin hangi aşamada olduğu Genelgenin hazırlanması aşamasında bilinemeyeceğinden maktu bir süre yerine makul bir süre verilmiş olmasının yerinde olduğu, ÇED Olumlu kararı hakkında verilen yürütmenin durdurulması veya iptal kararı, ÇED raporunun bir veya birkaç bölümüne ilişkin ise ve raporun diğer bölümlerini olumsuz etkilemeyecekse Mahkeme kararında belirtilen eksik ve yetersiz kısımlar yeniden düzenlenerek hazırlanan ÇED raporu olduğu gibi kabul edilmeyip Bakanlıkça yeniden değerlendirileceği, böylece iddia edilenin aksine yargı kararlarının etkin uygulanmasını sağlayacağı, bu nedenlerle, Genelgede hukuka aykırı bir yön bulunmadığı ileri sürülerek davanın reddi gerektiği savunulmaktadır.

Danıştay Tetkik Hakimi: Nagihan Pınar Kumcu

Düşüncesi : Davaya konu genelgenin ilk kısmında yapılan düzenleme ile, mahkemece yürütmenin durdurulması veya iptal kararı verilen ÇED Olumlu kararına konu proje, eğer inşaat aşamasında ise, yargı kararlarının uygulanması sırasında can ve mal güvenliği tehlikeye düşecek ve büyük çevresel sorunlar ortaya çıkacak ise proje alanında tespit yapılması suretiyle yasa hükümleri de dikkate alınarak önlem alınması için makul süre verilmesi, öngörülmüştür.

Anayasanın 138. maddesinin son fıkrasında; Yasama ve yürütme organları ile idarenin, mahkeme kararlarına uymak zorunda olduğu bu organlar ve idarenin, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremeyeceği ve bunların yerine getirilmesini geciktiremeyeceği düzenlenmiş, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 28. maddesinin 1. fıkrasında ise; Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idarenin, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecbur olduğu ve bu sürenin hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemeyeceği, kurala bağlanmıştır.

İdarelerce, Anayasa ve 2577 sayılı Kanun uyarınca, mahkeme kararlarının gecikmeden yerine getirilmesi zorunlu olup, idarelerin bu konuda takdir hakkı bulunmamaktadır.

Bu itibarla, dava konusu Genelgenin ilk kısmıyla yapılan düzenlemede, idarelerin kendilerine Kanunen tanınan yetkiyi aşmış olduğunun anlaşılması karşısında, Mahkemelerce ÇED Olumlu kararının iptali veya yürütmesinin durdurulması yolunda verilen kararların gereğinin yerine getirilmesini geciktirecek şekilde yapılan düzenlemede hukuka ayarlık bulunmamıştır.

Çevresel Etki Değerlendirmesi raporunun, Mahkeme kararında belirtilen gerekçe doğrultusunda eksik ve yetersiz kısımlarının yeniden düzenlenerek hazırlık işlemine hukukilik kazandırılmasına ve bu hazırlık işlemine dayanılarak yeni bir ÇED Olumlu veya ÇED Olumsuz kararı verilmesine ilişkin Genelgenin ikinci kısmında hukuka aykırılık bulunmamıştır.

Açıklanan nedenlerle; dava konusu Genelgenin birinci kısmının iptaline, ikinci kısmı hakkında davanın reddine karar verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Danıştay Savcısı : Abidin Çelik

Düşüncesi : Dava, Sivas İli, Kangal İlçesi, Eğricek Köyü sınırları içerisinde bulunan Bakırtepe Mevkiinde yapılması planlanan "Bakırtepe Altın Madeni Projesi" ile ilgili davalı idarece verilen 31.12.2014 günlü Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Olumlu kararının dayanağı düzenleyici işlem olan Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğünün 13.2.2009 günlü, 2009/7 sayılı ÇED Yönetmeliği Uygulamaları Başlıklı Genelgesinin iptaline karar verilmesi istemiyle açılmıştır.

İptali istenilen 13.02.2009 günlü, 2009/7 sayılı Genelgenin iki ayrı hususu düzenlediği anlaşılmaktadır.

Dava konusu Genelgenin ilk kısmında Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği kapsamındaki bir proje hakkında ÇED olumlu kararı verilmesi halinde anılan yöndeki kararın idari yargıda dava konusu olduğu, açılan bu davalar sonucunda ÇED olumlu kararının tümü ya da bazı bölümleri yönünden değişik gerekçelerle yürütmenin durdurulması/iptal kararları verildiği belirtilerek verilen bu kararların gereğinin yerine getirilmesinin projenin inşaat çalışmalarının devam ettiği zamana denk gelmesi durumunda yürütmenin durdurulması/iptal kararlarının yerine getirilmesinden önce proje sahibine çevre emniyetinin alınması, can ve mal güvenliğinin sağlanması ve çevre sorunlarına yol açacak durumların ortadan kaldırılması için makul süreler verilmesinin öngörüldüğü anlaşılmaktadır.

Anayasa kuralları, buyurucu ve bağlayıcı hukuk kurallarıdır. Mahkeme kararlarının İdarelerce geciktirilmeden yerine getirilmesi zorunludur. Anayasa ve 2577 sayılı Yasa hükümleri karşısında yargı kararlarının uygulanması konusunda idareye takdir yetkisinin tanınmadığı açıktır.

Bu noktadan hareketle, Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararının iptali/yürütülmesinin durdurulması yolunda verilmiş idari yargı mercii kararını, uygulamakla yükümlü olan davalı idarenin bu karar üzerinde hangi gerekçeyle olursa olsun hiçbir tasarruf hakkının olmadığı tartışmasızdır.

Diğer taraftan, Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin 4. maddesinde; ÇED Olumlu Kararının tanıtımına yer verilmiş bulunmaktadır.

Anılan tanıma göre, Yönetmelik kapsamındaki bir projenin çevresel etki değerlendirmesinin olumlu olması, inşaat aşamasından, faaliyete geçtikten ve faaliyetin devam ettiği süreçte de bir bütün olarak çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin kabul edilebilir düzeyde olması koşulundadır.

Projenin inşaatında ve devamında "can ve mal güvenliği açısından" (heyelan, kayma-göçme, taşkın ve sel vb) çok ciddi sakıncaların ve büyük çevre sorunlarının ortaya çıkmasının her durumda önlenmiş olduğu göz önünde bulundurularak ancak ÇED olumlu kararı verileceğinden, projenin inşaat, faaliyet herhangi bir aşamasında çevresel etkileri değerlendirilerek, bir tehlike arz etmediği veya olası bir tehlikenin nasıl önleneceği de ortaya konulmuş olmalıdır.

Aksi yoldaki bir kabulün, bir projenin inşaa aşamasında durması halinde dahi çok ciddi sakıncaların ve büyük çevre sorunlarının ortaya çıkması ihtimalinin kuvvetli olmasına rağmen ÇED olumlu kararı verildiği sonucuna ulaştıracağı açıktır.

Diğer taraftan, proje yatırımcısı projenin başlaması ile birlikte Çevre Kanunu ve diğer ilgili düzenlemelerle bağlı olarak her zaman projeye müdahale edebilecek önlemleri almak ve acil önlemler için prosedürler geliştirmek yükümlülüğü taşımaktadır.

Bu itibarla, dava konusu Genelgenin ilgili düzenlemesi ile mahkemelerce çevresel etki değerlendirmesi olumlu kararının iptali veya yürütülmesinin durdurulması yolunda verilen kararların gereğinin yerine getirilmesini geciktirecek şekilde düzenleme yapılmasında Anayasa'nın 38. ve 2577 sayılı Yasa'nın 28. maddesine uyarlık görülmemiştir.

Dava konusu Genelgenin iptali istenilen 2.kısımına gelince;

Çevresel etki değerlendirmesi sürecinde Yönetmelik kapsamındaki bir projenin çevreye etkileri çok yönlü olarak irdelenmektedir.

Dava konusu Genelge ile Çevresel Etki Değerlendirmesi raporunun herhangi bir bölümü nedeniyle çevresel etki değerlendirmesi olumlu kararının iptaline/yürütülmesinin durdurulmasına karar verilmesi halinde, Mahkeme kararında işaret edilen eksikliğin ÇED raporunun diğer bölümlerini etkilememesi ve dolayısıyla eksik görülen hususun ÇED sürecinin yeniden başlatılmasını gerektirmemesi şartıyla sadece hukuka aykırı görülen kısım için ÇED sürecinin yeniden başlatılarak sonuçlandırılması öngörülmektedir.

Buna göre: Çevresel Etki Değerlendirmesi raporunun mahkeme kararında belirtilen gerekçe doğrultusunda eksik ve yetersiz kısımlarının yeniden düzenlenerek hazırlık işlemine hukukilik kazandırılmasında ve bu hazırlık işlemine dayanılarak yeni bir ÇED Olumlu veya ÇED Olumsuz kararı verilmesine ilişkin Genelgenin ikinci kısmında 2872 sayılı Çevre Kanununa ve ilgili yönetmeliklere aykırı bir yön görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle, Genelgenin 1. kısmının iptaline, Genelgenin 2. kısmına yönelik olarak ise davanın reddine karar verilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Karar veren Danıştay Ondördüncü Dairesince; yapılan tebligat üzerine önceden belirlenen 13.04.2016 tarihinde davacılar vekilleri Av. Hasan Cem Yılmaz, Av. Özgür Çenk Karabulut, Av. Cömert Uygur Erdem, Av. Mehmet Horuş, Av. Emre Baturay Altınok'un, Çevre ve Şehircilik Bakanlığını temsilen Av. Neslihan Yenicioğlu'nun geldiği görülerek, Danıştay Savcısı Abidin Çelik'in katılımıyla yapılan duruşma sonrasında Tetkik Hakiminin açıklamaları dinlendikten ve

dosyadaki belgeler incelendikten sonra, işin gereği görüldü:

Davalı idarenin süre itirazı yerinde görülmemekle işin esasına geçildi.

Dava; Çevre ve Orman Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğünün 13.2.2009 günlü, 2009/7 sayılı "ÇED Yönetmeliği Uygulamaları" konulu Genelgesinin iptaline karar verilmesi istemiyle açılmıştır.

Davacılar TMMOB Çevre Mühendisleri Odası yönünden;

Tarafları, konusu ve sebebi aynı olan bir dava görülmekte iken ikinci davanın esasının derdestlik nedeniyle incelenemeyeceği usul hukukunun genel ilkelerindedir.

Dosyanın incelenmesinden; TMMOB Çevre Mühendisleri Odası tarafından Çevre ve Orman Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğünün 13.2.2009 günlü, 2009/7 sayılı "ÇED Yönetmeliği Uygulamaları" konulu Genelgesinin iptali istemiyle 14.04.2009 tarihinde Danıştay Ondördüncü Dairesinin E:2011/4766 sayılı dosyasında dava açıldığı ve davanın reddine karar verildiği, anılan kararın davacı tarafından temyiz edilmesi üzerine Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 27.05.2015 günlü, E:2013/960, K:2015/2079 sayılı kararıyla onandığı ve davacı tarafından kararın düzeltilmesi isteminde bulunulması üzerine, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun E:2015/5051 sayılı esasında halen derdest olduğu anlaşılmakta olup, bu haliyle bakılmakta olan davanın TMMOB Çevre Mühendisleri Odası yönünden derdestlik nedeniyle incelenmesine olanak bulunmamaktadır.

Diğer davacılara gelince;

İptali istenilen 13.02.2009 günlü, 2009/7 sayılı Genelgede; "İdari yargı mercilerince, projeler hakkında verilen yürütmenin durdurulması/iptal kararlarının gereğinin yerine getirilmesinin projenin inşaat çalışmalarının devam ettiği zamana denk gelmesi durumunda, can ve mal güvenliği açısından (heyelan, kayma-göçme, taşkın, sel vb gibi) çok ciddi sakıncaların ve büyük çevre sorunlarının ortaya çıkması kuvvetli bir ihtimaldir. Yürütmenin durdurulması/iptal kararları gereğinin getirilmesinden önce çevre emniyetinin alınması, can ve mal güvenliğinin sağlanması ve çevre sorunlarına yol açacak durumların ortadan kaldırılması önem arz etmektedir. Bu amaçla, proje alanında yapılacak tespitler sonucunda proje sahibine, söz konusu güvenlik önlemlerinin alınmasına yönelik olarak makul süreler verilmesi uygun olacaktır.

Diğer taraftan, Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararları hakkındaki yürütmenin durdurulması/iptal kararları, hakkında ÇED Olumlu Kararı verilen ÇED Raporunun bir ya da birkaç bölümüne ilişkin ise ve yürütmenin durdurulması/iptal kararı, ÇED Raporunun diğer bölümlerini olumsuz yönde etkilemiyor, yani Kararın tümünün yeniden ele alınıp değerlendirilmesini gerektirmiyorsa, ÇED Raporunun hazırlanmasına ilişkin tüm sürecin en baştan tekrarlanmasına gerek bulunmamaktadır.

Böyle bir durumda uygulamanın yürütmenin durdurulması/iptal kararının gerekçesi dikkate alınarak, sadece eksik veya yetersiz görülen kısımların yeniden düzenlenerek hazırlandığı ÇED Raporunun Bakanlığa sunulmasını müteakip, Bakanlıkça bir toplantı tarihi belirlenerek, İnceleme ve Değerlendirme Komisyonu tekrar toplanır ve komisyonca değerlendirilir. Yapılan düzenlemelerin yeterli görülmesi halinde ÇED Raporu Komisyonca nihai edilir. Komisyonun değerlendirmeleri, üyeler tarafından imzalanarak tutanak altına alınır. Bakanlık, proje ile ilgili olarak ÇED Olumlu ya da ÇED Olumsuz Kararını verir. Bu kararı, proje sahibi ile ilgili kurum ve kuruluşlara yazılı olarak bildirir. Valilik, alınan kararın içeriğini, karara esas gerekçelerini uygun araçlarla halka duyurur." düzenlemesine yer verilmiştir.

Anayasanın 138. maddesinin son fıkrasında; Yasama ve yürütme organları ile idarenin, mahkeme kararlarına uymak zorunda olduğu bu organlar ve idarenin, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremeyeceği ve bunların yerine getirilmesini geciktiremeyeceği düzenlenmiş, 2577

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE
Esas No : 2015/735
Karar No : 2016/6404

sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 28. maddesinin 1. fıkrasında ise; Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idarenin, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecbur olduğu ve bu sürenin hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemeyeceği, kurala bağlanmıştır.

2872 sayılı Çevre Kanununun 1. maddesinde, "Bu Kanunun amacı, bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamaktır." hükmü, 2. maddesinde; Çevresel etki değerlendirmesinin, gerçekleştirilmesi planlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmaları, ifade ettiği, 10. maddesinde ise; "Gerçekleştirmeyi planladıkları faaliyetlerin sonucu çevre sorunlarına yol açabilecek kurum, kuruluş ve işletmeler, Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu veya proje tanıtım dosyası hazırlamakla yükümlüdürler.

Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı veya Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı alınmadıkça bu projelerle ilgili onay, izin, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez; proje için yatırım başlanamaz ve ihale edilemez.

Çevresel Etki Değerlendirmesine tabi projeler ve Stratejik Çevresel Değerlendirmeye tabi plan ve programlar ve konuya ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir." hükmü yer almaktadır.

Çevresel etki değerlendirmesi sürecinde uyulacak idari ve teknik usul ve esasların düzenlenmesi amacıyla çıkarılan 07.07.2008 tarihli Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin 4. maddesinin (c) bendinde; Çevresel etki değerlendirmesi (ÇED); gerçekleştirilmesi planlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmalar, olarak tanımlanmış, aynı Yönetmeliğin 7. maddesinde; EK-I listesinde yer alan projelerin ve Seçme Eleme Kriterlerine tabi olup "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gereklidir" kararı verilen projelerin Çevresel Etki Değerlendirmesine tabi olduğu ve bu projeler için Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu hazırlanması zorunlu olduğu, belirtilmiş, 15. maddesinde ise; Yönetmeliğin Ek-II Listesinde yer alan projelerin seçme eleme kriterlerine tabi olduğu, 16. maddesinde; bu faaliyetler için Proje Tanıtım Dosyası hazırlanması gerektiği, 17. maddesinde ise; proje tanıtım dosyasının incelenmesi sonucunda "ÇED Gereklidir." veya "ÇED Gerekli Değildir." kararı verileceği, kurala bağlanmıştır.

Yukarıda yer verilen Yönetmelik hükümleri uyarınca; EK-I listesindeki faaliyetler ile EK-II listesinde olmakla beraber "Çevresel Etki Değerlendirilmesi Gereklidir" kararı verilen faaliyetler için Yönetmeliğin 8 ila 14. maddeleri arasında düzenlenen şekilde işletilecek ÇED süreci sonunda ÇED Olumlu veya ÇED Olumsuz Kararı verilecek ve böylece sürdürülebilir kalkınma ilkesinin etkin şekilde uygulanmasına hizmet eden önemli bir araç olan, belirli bir proje veya gelişmenin, çevre üzerindeki etkilerinin çok yönlü olarak belirlendiği Çevresel Etki Değerlendirilmesi süreci tamamlanmış olacaktır.

Buna göre; Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği ile Çevresel Etki Değerlendirmesi sürecinde gerçek ve tüzel kişilerin gerçekleştirmeyi planladıkları, yönetmelik kapsamına giren faaliyetlerinin olumsuz etkilerinin önlenmesi için uygulanacak idari ve teknik usul ve esaslar belirlenmiş olup, Yönetmelik ile belirlenen tüm idari ve teknik usul ve esaslar yerine getirildikten

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE

Esas No : 2015/735

Karar No : 2016/6404

sonra çevresel etkileri önemli görülenler için alınacak ÇED Olumlu kararı üzerine faaliyete başlanacaktır.

Yukarıda hükümlerine yer verilen Yönetmelik uyarınca hazırlanan projeler için verilen ÇED Olumlu kararları hakkında idari yargı mercilerine iptal davaları açıldığı ve bu davalar sonucunda anılan kararların tümü ya da bazı bölümleri yönünden yürütmenin durdurulması veya iptal kararları verildiğinin görülmesi üzerine bu kararların uygulanması sırasında dikkate alınacak hususları belirlemek amacıyla hazırlandığı anlaşılan dava konusu **Genelgenin birinci kısmında**; Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği kapsamındaki bir proje hakkında ÇED olumlu kararı verilmesi halinde, bu kararın iptali istemiyle açılan davalar sonucunda ÇED olumlu kararının tümü ya da bazı bölümleri yönünden değişik gerekçelerle yürütmenin durdurulması veya iptal kararları verilmesi ve bu kararların gereğinin yerine getirilmesinin projenin inşaat çalışmalarının devam ettiği zamana denk gelmesi durumunda, kararların yerine getirilmesinden önce proje sahibine çevre emniyetinin alınması, can ve mal güvenliğinin sağlanması ve çevre sorunlarına yol açacak durumların ortadan kaldırılması için makul süreler verilmesi, yönünde bir düzenleme yapılmıştır.

Söz konusu düzenleme ile; mahkemece yürütmenin durdurulması veya iptal kararı verilen ÇED Olumlu kararına konu proje, eğer inşaat aşamasında ise, İdari Yargılama Usulü Kanununun 28. maddesi uyarınca; idarelerin yargı kararını uygulaması sırasında, can ve mal güvenliği tehlikeye düşecek ve büyük çevresel sorunlar ortaya çıkacak ise, proje alanında tespit yapılması suretiyle yasa hükümleri de dikkate alınarak önlem alınması için proje sahibine makul süre verilmesi, öngörülmüştür.

Yönetmelik kapsamındaki bir projenin çevresel etki değerlendirmesinin olumlu olması, inşaat aşamasında, faaliyete geçtikten ve faaliyetin devam ettiği süreçte de bir bütün olarak çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin kabul edilebilir düzeyde olması anlamına gelmekle birlikte, inşai faaliyetin büyük çevresel sorunlara yol açabilme ihtimali ile can ve mal güvenliği açısından öngörülemeyecek nitelikte risk taşınması nedeniyle, düzenlemenin çevresel sorunları ile can ve mal güvenliğini tehdit eden risklerin önlenmesine yönelik olarak hizmet gerekleri ve kamu yararı gözetilerek yapıldığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Ayrıca, projenin inşaat çalışmalarının devam ettiği sırada verilecek olan yürütmenin durdurulması veya iptal kararlarının, inşaatın hangi aşamasına denk geleceği tahmin edilemeyeceğinden, proje alanı bakımından hangi önlemlerin ne kadar sürede alınacağı da bilinemeyecektir. Bu nedenle idarece proje sahibine önlemlerin alınması için maktu bir süre yerine makul süre verilmesi durumunun, idarenin yargı kararlarının gereğini yerine getirmesini geciktirecek şekilde düzenleme yapması şeklinde yorumlanması da hukuken olanaklı değildir.

Bu durumda; inşaat aşamasında bulunan proje hakkında verilen yargı kararının uygulanması halinde, inşaatın tamamlanmaması sebebiyle doğabilecek can ve mal güvenliğini tehdit eden risklerin önlenmesi ile çevre sorunlarını ortadan kaldırmaya yönelik düzenleme getiren dava konusu Genelgenin bu kısmında hukuka aykırılık bulunmamıştır.

Genelgenin ikinci kısmına gelince;

Genelgenin ikinci kısmında ise; Çevresel Etki Değerlendirmesi raporunun herhangi bir bölümü nedeniyle çevresel etki değerlendirmesi olumlu kararının iptaline veya yürütülmesinin durdurulmasına karar verilmesi halinde, Mahkeme kararında işaret edilen eksikliğin ÇED raporunun diğer bölümlerini etkilememesi ve dolayısıyla eksik görülen hususun ÇED sürecinin yeniden başlatılmasını gerektirmemesi şartıyla sadece yargı kararı ile hukuka aykırı bulunan kısım için ÇED sürecinin yeniden başlatılarak sonuçlandırılması öngörülmektedir.

2872 sayılı Çevre Kanunu ve Çevresel Etki Değerlendirilmesi Yönetmeliğine göre, Çevresel etki değerlendirmesinin, gerçekleştirilmesi planlanan projelerin çevreye olabilecek

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE
Esas No : 2015/735
Karar No : 2016/6404

olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesi, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlere yönelik çalışmaları kapsamı ve dava konusu Genelgenin ikinci kısmı ile ÇED raporunun bir kısmına yönelik verilen yürütmenin durdurulması veya iptal kararı üzerine sadece bu kısım için ÇED sürecinin işletilmesinin düzenlenmiş olması karşısında, düzenlemenin pratik çözüm amacına yönelik olarak, çevre hukukunun dinamik yönü ve çevrenin korunmasının önemi dikkate alınmak suretiyle yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Buna göre; Çevresel Etki Değerlendirmesi raporunun mahkeme kararında belirtilen gerekçe doğrultusunda eksik ve yetersiz kısımlarının yeniden düzenlenerek hazırlık işlemine hukukilik kazandırılmasında ve bu hazırlık işlemine dayanılarak yeni bir ÇED Olumlu veya ÇED Olumsuz kararı verilmesine ilişkin Genelgenin ikinci kısmında 2872 sayılı Çevre Kanununa ve ilgili yönetmeliklere aykırı bir yön görülmemiştir.

Bu durumda; idarenin, mevzuat uygulamasına açıklık getiren, uygulamada karşılaşılan eksiklik ve aksaklıkların giderilme yollarını gösteren dava konusu Genelgede, hukuka aykırılık bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle; davacılar TMMOB Çevre Mühendisleri Odası yönünden **davanın derdestlik nedeniyle incelenmeksizin REDDİNE**, diğer davacılar yönünden ise, 13.02.2009 günlü, 2009/7 sayılı "ÇED Yönetmeliği Uygulamaları" konulu Genelgenin birinci kısmı yönünden oyçokluğu, ikinci kısmı yönünden oybirliği ile **davanın REDDİNE**, peşin alınan yargılama giderlerinin davacılar üzerine bırakılmasına, Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca duruşmalı davalar için belirlenen 3.000,00-TL vekalet ücretinin davacılar tarafından alınarak davalı idareye verilmesine, kararın tebliğinden itibaren 30 gün içinde Danıştay İdari Dava Daireleri Kuruluna temyiz yolu açık olmak üzere, **09.11.2016** tarihinde karar verildi.

Başkan
Levent
ARTUK
(X)

Üye
Nalan
TERZİ
(X)

Üye
Mehmet Ali
CERAN

Üye
Nedret
ENGİN

Üye
Mahmut
BALLI

(X) KARŞI OY :

Dava; Çevre ve Orman Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğünün 13.2.2009 günlü, 2009/7 sayılı "ÇED Yönetmeliği Uygulamaları" konulu Genelgesinin iptaline karar verilmesi istemiyle açılmıştır.

Dava konusu Genelgenin ilk kısmında; "İdari yargı mercilerince, projeler hakkında verilen yürütmenin durdurulması/iptal kararlarının gereğinin yerine getirilmesinin projenin inşaat çalışmalarının devam ettiği zamana denk gelmesi durumunda, can ve mal güvenliği açısından (heyelan, kayma-göçme, taşkın, sel vb gibi) çok ciddi sakıncaların ve büyük çevre sorunlarının ortaya çıkması kuvvetli bir ihtimaldir. Yürütmenin durdurulması/iptal kararları gereğinin getirilmesinden önce çevre emniyetinin alınması, can ve mal güvenliğinin sağlanması ve çevre sorunlarına yol açacak durumların ortadan kaldırılması önem arz etmektedir. Bu amaçla, proje alanında yaptırılacak tespitler sonucunda proje sahibine, söz konusu güvenlik önlemlerinin

T.C.
DANIŞTAY
ONDÖRDÜNCÜ DAİRE

Esas No : 2015/735

Karar No : 2016/6404

alınmasına yönelik olarak makul süreler verilmesi uygun olacaktır." şeklinde düzenleme yapılmıştır.

Söz konusu düzenleme ile; mahkemece yürütmenin durdurulması veya iptal kararı verilen ÇED Olumlu kararına konu proje, eğer inşaat aşamasında ise, yargı kararlarının uygulanması sırasında can ve mal güvenliği tehlikeye düşecek ve büyük çevresel sorunlar ortaya çıkacak ise proje alanında tespit yapılması suretiyle yasa hükümleri de dikkate alınarak önlem alınması için makul süre verilmesi, öngörülmüştür.

Anayasanın 138. maddesinin son fıkrasında; "Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez." hükmü yer almıştır.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 28. maddesinin 1. fıkrasında; "Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur. Bu süre hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemez. Ancak, haciz veya ihtiyati haciz uygulamaları ile ilgili davalarda verilen kararlar hakkında, bu kararların kesinleşmesinden sonra idarece işlem tesis edilir." hükmüne yer verilmiştir.

İdarelerce, Mahkeme kararlarının geciktirilmeden yerine getirilmesi zorunludur. Anayasa ve 2577 sayılı Yasa hükümleri karşısında yargı kararlarının uygulanması konusunda idareye takdir yetkisinin tanınmadığı açıktır.

Bu durumda; dava konusu Genelgenin ilgili düzenlemesi ile mahkemelerce çevresel etki değerlendirmesi olumlu kararının iptali veya yürütmesinin durdurulması yolunda verilen kararların gereğinin yerine getirilmesini geciktirecek şekilde düzenleme yapılmasında Anayasanın 138. ve 2577 sayılı Kanununun 28. maddesine uyarlık görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle; dava konusu Genelgenin birinci kısmının iptaline karar verilmesi gerektiği görüşü ile çoğunluk kararına katılmıyoruz.

Başkan
Levent
ARTUK

Üye
Nalan
TERZİ



MÜDAHALE İSTEMİNİN REDDİ KARARI

Türk Tabipler Birliği ve dava arkadaşları tarafından, Sivas İli, Kangal İlçesi, Eğricek Köyü sınırları içerisinde bulunan Bakırtepe Mevkiinde yapılması planlanan "Bakırtepe Altın Madeni Projesi" ile ilgili davalı idarece verilen 31.12.2014 günlü Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Olumlu kararının dayanağı düzenleyici işlem olan Çevre ve Orman Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğü'nün "13.02.2009 günlü, 2009/7 sayılı ÇED Yönetmeliği Uygulamaları" konulu Genelgesinin iptali istemiyle açılan davada; Zarife Peker, Rıza Peker, Beşikli Köyü Tüzel Kişiliğine İlafeten Köy Muhtarı Ahmet Kıran, İncedere Köyü Tüzel Kişiliğine İlafeten Köy Muhtarı Eren Duman, Esimli Köyü Tüzel Kişiliğine İlafeten Köy Muhtarı Süleyman Kız, Konuksever Köyü Tüzel Kişiliğine İlafeten Köy Muhtarı Özcan Dursun, Olukpınar Köyü Tüzel Kişiliğine İlafeten Köy Muhtarı Cemal Gökçek, Maksutuşağı Köyü Tüzel Kişiliğine İlafeten Köy Muhtarı Kenan Esen, Sarıyazı Köyü Sosyal Yardımlaşma ve Kalkınma Derneğini Temsilen Hasan Algül, Yağca Köyü Tüzel Kişiliğine İlafeten Köy Muhtarı Ali Bayazit, Sürök Köyü Tüzel Kişiliğine İlafeten Köy Muhtarı Abzer Dinçer ile Yeşil Artvin Derneği tarafından, davacılar yanında davaya katılma istemini içeren dilekçeler incelendi.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 31. maddesinin atıfta bulunduğu 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 66. maddesinde, üçüncü kişinin, davayı kazanmasından hukuki yararı bulunan taraf yanında ve ona yardımcı olmak amacıyla, tahkikat sona erinceye kadar, ferî müdahil olarak davada yer alabileceği düzenlenmiştir.

Zarife Peker, Rıza Peker, Beşikli Köyü Tüzel Kişiliğine İlafeten Köy Muhtarı Ahmet Kıran, İncedere Köyü Tüzel Kişiliğine İlafeten Köy Muhtarı Eren Duman, Esimli Köyü Tüzel Kişiliğine İlafeten Köy Muhtarı Süleyman Kız, Konuksever Köyü Tüzel Kişiliğine İlafeten Köy Muhtarı Özcan Dursun, Olukpınar Köyü Tüzel Kişiliğine İlafeten Köy Muhtarı Cemal Gökçek, Maksutuşağı Köyü Tüzel Kişiliğine İlafeten Köy Muhtarı Kenan Esen, Sarıyazı Köyü Sosyal Yardımlaşma ve Kalkınma Derneğini Temsilen Hasan Algül, Yağca Köyü Tüzel Kişiliğine İlafeten Köy Muhtarı Ali Bayazit, Sürök Köyü Tüzel Kişiliğine İlafeten Köy Muhtarı Abzer Dinçer'in müdahale istemi yönünden;

Dava konusu uyuşmazlıkta, anılan kişilerin müdahale dilekçesi incelendiğinde, Erzincan İlinde yapılması planlanan "Kemah Barajı ve Hidroelektrik Santrali" projesi hakkında verilen 13.02.2014 günlü, 3353 sayılı "ÇED Olumlu" kararına karşı açılan davada, Sivas İdare Mahkemesinin 16.09.2015 günlü, E:2014/621, K:2015/1390 sayılı kararıyla söz konusu işlemin iptaline karar verildiği ve dava konusu Genelgeye dayanılarak revize ÇED raporu sonucunda "Kemah Barajı ve Hidroelektrik Santrali" projesi için yeniden verilen 10.02.2016 günlü, 4103 sayılı "ÇED Olumlu" kararının iptali istemiyle anılan kişiler tarafından Sivas İdare Mahkemesinin E:2016/270 esasına kayden dava açıldığı, ancak dava konusu Genelge iptal edilmedikçe ÇED Olumlu kararları iptal edilse bile Genelgeye dayanılarak yeni "ÇED Olumlu" kararı verileceği ileri sürülerek davacılar yanında davaya ferî müdahale talebinde bulunulmuşsa da, dava konusu uyuşmazlık kapsamındaki uygulama işleminden farklı bir uygulama işlemi nedeniyle dava konusu Genelgenin hukuka aykırı olduğu iddia edildiğinden ve dava konusu Genelgenin iptali istemiyle dava açabilecek durumda oldukları açık olduğundan, ferî müdahil olarak davaya katılma şartlarının oluşmadığı sonucuna varılmıştır.



Yeşil Artvin Derneği'nin müdahale istemi yönünden;

Dava konusu uyuşmazlıkta anılan derneğin müdahale dilekçesi incelendiğinde, Artvin İlinde yapılması planlanan "Cerattepe Kapalı Bakır Madeni" projesi hakkında verilen 18.07.2013 günlü, 12045 sayılı "ÇED Olumlu" kararına karşı açılan davada, Rize İdare Mahkemesinin 24.12.2014 günlü, E:2013/484, K:2014/747 sayılı kararıyla söz konusu işlemin iptaline karar verildiği ve dava konusu Genelgeye dayanılarak revize ÇED raporu sonucunda "Cerattepe Bakır Madeni, Kıрма Eleme Tesisi ve Teleferik Hattı" projesi için yeniden verilen 09.06.2015 günlü, 2026 sayılı "ÇED Olumlu" kararının iptali istemiyle anılan dernek tarafından da Rize İdare Mahkemesinin E:2015/470 esasına kayden dava açıldığı, ancak dava konusu Genelge iptal edilmedikçe "ÇED Olumlu" kararları iptal edilse bile Genelgeye dayanılarak yeni "ÇED Olumlu" kararı verileceği ileri sürülerek davacılar yanında davaya fer'i müdahale talebinde bulunulmuşsa da, dava konusu uyuşmazlık kapsamındaki uygulama işleminden farklı bir uygulama işlemi nedeniyle dava konusu Genelgenin hukuka aykırı olduğu iddia edildiğinden ve dava konusu Genelgenin iptali istemiyle dava açabilecek durumda olduğu açık olduğundan, fer'i müdahil olarak davaya katılma şartlarının oluşmadığı sonucuna varılmıştır.

Açıklanan nedenlerle: Zarife Peker, Rıza Peker, Beşikli Köyü Tüzel Kişiliğine İlafeten Köy Muhtarı Ahmet Kıran, İncedere Köyü Tüzel Kişiliğine İlafeten Köy Muhtarı Eren Duman, Esimli Köyü Tüzel Kişiliğine İlafeten Köy Muhtarı Süleyman Kız, Konuksever Köyü Tüzel Kişiliğine İlafeten Köy Muhtarı Özcan Dursun, Olukpınar Köyü Tüzel Kişiliğine İlafeten Köy Muhtarı Cemal Gökçek, Maksutuşağı Köyü Tüzel Kişiliğine İlafeten Köy Muhtarı Kenan Esen, Sarıyazı Köyü Sosyal Yardımlaşma ve Kalkınma Derneğini Temsilen Hasan Algül, Yağca Köyü Tüzel Kişiliğine İlafeten Köy Muhtarı Ali Bayazit, Sürek Köyü Tüzel Kişiliğine İlafeten Köy Muhtarı Abzer Dinçer ile Yeşil Artvin Derneği'nin müdahale istemlerinin reddine, **09.11.2016** tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Başkan
Levent
ARTUK

Üye
Nalan
TERZİ

Üye
Mehmet Ali
CERAN

Üye
Nedret
ENGİN

Üye
Mahmut
BALLI

